

NOVE INFORMACIJSKE REŠITVE AGENCIJE RS ZA JAVNOPRAVNE EVIDENCE IN STORITVE (AJPES) ZA TEKOČE INFORMIRANJE IN DOSTOP DO PODATKOV SLOVENSКИH POSLOVNIH SUBJEKTOV

Marko Juršič, mag. Matevž Trošt

Agencija za javnopravne evidence in storitve (AJPES), Tržaška cesta 16, 1000 Ljubljana
marko.jursic@ajpes.si, matevz.trost@ajpes.si

Povzetek

V prispevku so predstavljene informacijske rešitve, ki jih AJPES ponuja uporabnikom za enostavno in samodejno prejemanje podatkov o poslovanju slovenskih poslovnih subjektov. V zadnjih letih je področje poslovne inteligence naredilo velik preskok k širitvi števila uporabnikov ter pocenitvi tehnologije. S tem se je povečala tudi potreba po hitrem in enostavnem dostopu do podatkov, potrebnih za poslovno odločanje. AJPES kot primarni in uradni vir podatkov o slovenskih poslovnih subjektih zbira, obdeluje in posreduje podatke o vseh poslovnih subjektih v državi. Z razvojem potreb po avtomatiziranem prevzemu podatkov in njihovem dnevnom osveževanju je AJPES za nekatere ključne zbirke podatkov zagotovil možnosti dostopa prek spletnih servisov, razvija pa tudi že ponudbo novih spletnih servisov, ki bodo zagotovili celovitost zbranih podatkov o slovenskih poslovnih subjektih.

Abstract

NEW INFORMATION SOLUTIONS OF AGENCY OF REPUBLIC OF SLOVENIA FOR PUBLIC LEGAL RECORDS AND RELATED SERVICES (AJPES) FOR ACCESS TO BUSINESS DATA OF SLOVENIAN COMPANIES

The article presents data solutions that AJPES offers to its users for easy and automatic receipt of available business data on Slovenian business entities. The field of business intelligence has made a big leap in recent years to the expansion of the users and reducing the costs of technology. This has increased the need for quick and easy access to available data needed for business decisions. AJPES as the primary and authoritative source of data on Slovenian business entities collects, processes and transmits data on all business entities in the country. Due to the higher demand for automated data transfer of business data and its daily update, the AJPES offers web services that allow direct connection to its databases and develops new solutions for web services, which will ensure the fullest and up-to-date data on business entities in Slovenia.

Ključne besede

AJPES, spletni servisi, informacijske rešitve, poslovna inteligenca, poslovni podatki

Key words

AJPES, web services, IT solutions, business intelligence, business information

1. UVOD

Poslovni subjekti morajo zaradi hitrega spreminjanja poslovnega okolja stalno optimizirati svoje poslovanje in odločanje na vseh ravneh. Odločanje vodstva podjetja temelji na podatkih, ki izvirajo tako iz lastnih poslovnih procesov, kot tudi iz različnih zunanjih virov, predvsem aktivnosti konkurence in makroekonomskih vplivov. S pomočjo kakovostnih in ažurnih

podatkov ter informacij se lahko poslovni subjekt pravilneje in hitreje odzove na nove priložnosti ali nevarnosti, zato je dober sistem poslovne inteligence ključni dejavnik pri uspešnem poslovanju podjetja ter obvladovanju poslovnih in drugih tveganj.

Na področju ponudbe podatkov o poslovnih subjektih in bonitetnih informacij je nekoč zadoščalo, da je ponudnik omogočal relativno enostaven pregled razpoložljivih podatkov prek spletnega vmesnika, ne da bi upošteval različne potrebe uporabnikov, kar je bilo deloma pogojeno tudi z omejitvami tehnologije. Danes je področje bistveno bolj razvito, saj nove tehnologije omogočajo hitre prilagoditve storitev, tako spletnih aplikacij, kot tudi spletnih servisov. Ker se uporabnik ni več pripravljen prilagajati aplikacijam, jih morajo ponudniki prilagoditi tako, da jih lahko uporabnik enostavno oblikuje po svoji meri.

AJPES kot primarni ali uradni vir podatkov o vseh poslovnih subjektih v državi zagotavlja javne podatke o posameznih poslovnih subjektih brezplačno na spletnih straneh agencije (www.ajpes.si). Hkrati omogoča v okviru ponovne uporabe javnih podatkov tudi njihovo neposredno uporabo ali vgrajevanje v nove storitve, tako za nepridobitni kot pridobitni namen. Zaradi prilagajanja potrebam uporabnikov pri dostopu do podatkov je AJPES razvil tudi spletne servise za prevzem podatkov iz nekaterih registrov in podatkovnih zbirk, ki jih vodi, ob tem pa aktivno razvija tudi nove storitve. V nadaljevanju bo predstavljen pomen dostopa do teh podatkov, s poudarkom na razvoju spletnih servisov.

2. POMEN DOSTOPA DO PODATKOV O POSLOVNIH SUBJEKTIH PREK SPLETNIH SERVISOV AJPES

AJPES je javna agencija, ki opravlja naloge po javnem pooblastilu in naloge tržne dejavnosti, z vizijo, da ostane vodilna nacionalna institucija, ki uporabniku prijazno zagotavlja podatke in informacije za pregledno nacionalno in evropsko poslovno okolje. Skladno s svojim poslanstvom zbira in posreduje podatke o poslovnih subjektih zainteresirani javnosti in prispeva k preglednosti mikro in makro družbenega okolja, pri čemer upošteva vrednote zakonitih, preglednih, učinkovitih, uspešnih in strokovno opravljenih storitev ob stalni težnji povečevanja zadovoljstva uporabnikov ter upoštevanja kodeksa ravnanja javnih uslužbencev.

Povečanje potreb poslovnega sveta po učinkovitem odločanju ob pomoči novih tehnologij in avtomatizacije procesov, je povečalo tudi zahteve po dostopu do kakovostnih informacij, zato je AJPES vsem zainteresiranim uporabnikom omogočil tudi naprednejše tehnologije dostopa, ki podpirajo samodejno medopravilnost med informacijskimi sistemi prek spleta, natančnejše spletnih servisov.

Spletni servis je storitveni vmesnik, ki omogoča medopravilnost, povezovanje in izmenjavo podatkov med dvema aplikacijama prek spletne (medmrežne) povezave. To pomeni, da nadgradi uporabnikovo aplikacijo v spletno aplikacijo z namenom ponovne uporabe funkcionalnosti aplikacij ter povezovanja programske opreme za izmenjavo podatkov med različnimi spletnimi aplikacijami, bazami podatkov in ostalimi podobnimi viri. Delovanje spletnega servisa mora biti varno in ustrezno upravljano. V osnovi temelji na jeziku XML in protokolu HTTP, kar velja tudi za spletne servise AJPES.

AJPES uporablja spletne servise za posredovanje javnih podatkov iz Poslovnega registra Slovenije (wsPrsInfo), Registra transakcijskih računov (wsRtrInfoPs) in Evidence digitalnih potrdil zakonitih zastopnikov poslovnih subjektov (wsEDP). V pripravi so tudi novi spletni servisi, ki bodo zagotovili pokrivanje novih področij poslovnih podatkov in posredovanje celovitih informacij o poslovanju poslovnih subjektov.

3. INFORMACIJSKE REŠITVE AJPES ZA DOSTOP DO JAVNIH PODATKOV PREK SPLETNIH SERVISOV

Podatki, ki jih AJPES zbira, obdeluje in posreduje uporabnikom

AJPES v okviru svojih strateških ciljev in delovanja pokriva zelo široko področje poslovnih podatkov o slovenskih poslovnih subjektih, saj:

1. vodi Poslovni register Slovenije (PRS) in druge registre in evidence, ki izboljšujejo preglednost poslovnega okolja: Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih nepremičnin (RZPP), Register transakcijskih računov (RTR), Register menic, protestiranih zaradi neplačila (RPM), Vpisnik prostovoljskih organizacij (VPO), Register fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost proizvodnje električne energije (REZ), Register zavezancev za informacije javnega značaja (RZIJZ) ter Seznam posameznikov, ki opravljajo osebno dopolnilno delo (SODD);
2. zagotavlja storitve uradnih objav v postopkih vpisov v sodni register zaradi insolventnosti, objav gospodarskih družb in ostalih objav za poslovne subjekte, vpisane v PRS;
3. zbira, obdeluje in posreduje podatke iz letnih in drugih poročil za statistične in informativne namene različnih deležnikov;
4. ponuja bonitetne in druge informacije o poslovnih subjektih.

Spletni servis Poslovnega registra Slovenije (wsPrsInfo)

Poslovni register Slovenije (PRS) je skladno z Zakonom o Poslovnem registru Slovenije osrednja javna baza podatkov o vseh poslovnih subjektih s sedežem na območju Republike Slovenije, ki opravljajo pridobitno ali nepridobitno dejavnost ter o njihovih podružnicah in drugih delih poslovnih subjektov. PRS vsebuje tudi podatke o podružnicah tujih poslovnih subjektov, ki opravljajo dejavnost na območju Republike Slovenije (O Poslovnem registru Slovenije, 2015).

Z razvojem spletnega servisa wsPrsInfo je AJPES dopolnil obstoječe paketne prenose podatkov na datotekah z različnim obsegom in naborom podatkov ter različnimi obdobji osveževanja.

Spletni servis wsPrsInfo omogoča neposredno iskanje in prevzemanje podatkov o poslovnih subjektih iz PRS v minimalnem, ožjem in širšem naboru podatkov, ki se prevzemajo s pomočjo enotnega identifikatorja, to je matična številka subjekta. Če ta identifikator ni znan, je mogoče subjekte iskati prek drugih identifikatorjev, kot npr. davčna številka, naziv, naslov, dejavnost, sektor, pravnoorganizacijska oblika itn. Podatki se prevzemajo v obliki podatkovnih struktur XML v izbranem naboru. Za osveževanje že prevzetih podatkov je na voljo tudi dodatna funkcionalnost, ki omogoča prevzem zgolj osveženih in (potencialno) spremenjenih podatkov iz PRS (Spletni servis wsPrsInfo, 2015).

Spletni servis Evidence digitalnih potrdil (wsEDP)

AJPES prek spletnega servisa wsEDP zagotavlja tudi podatke iz Evidence digitalnih potrdil (EDP), ki je del zbirke podatkov PRS, namen EDP pa je preverjanje, ali je imetnik kvalificiranega digitalnega potrdila (KDP) zastopnik poslovnega subjekta. Preverjanje KDP zastopnika zahteva obvezen vpis matične ali davčne številke poslovnega subjekta, izbiro

izdajatelja KDP ter vnos serijske številke KDP. EDP trenutno vključuje podatke o 272.221 KDP zastopnikov poslovnih subjektov (Evidenca digitalnih potrdil, 2015).

Spletni servis Registra transakcijskih računov - poslovni del (wsRtrInfoPs)

AJPES vodi Register transakcijskih računov (RTR) v skladu z Zakonom o plačilnih sistemih in storitvah. Vzpostavljen je bil z namenom zagotovitve centraliziranega dostopa do podatkov o transakcijskih računih posameznega imetnika za tekoče opravljanje dejanj v postopkih izvršbe ali zavarovanja ter v drugih postopkih zaradi prisilne izvršitve terjatev zoper imetnike transakcijskih računov. Poleg samih podatkov o transakcijskih računih so za uporabnike najzanimivejši podatki o t.i. neporavnanih obveznostih, če sredstva na transakcijskih računih komitentov ne zadoščajo za izvršitev sklepa o izvršbi ali zavarovanju (oznaka R) za preteklo obdobje. Podatke za vodenje registra zagotavljajo ponudniki plačilnih storitev (banke, hranilnice, Banka Slovenije in Uprava RS za javna plačila), ki vodijo transakcijske račune, AJPES pa točnost in ažurnost podatkov o imetnikih transakcijskih računov zagotavlja s povezovanjem RTR s PRS, s centralnim registrom prebivalstva in z davčnim registrom. Izmenjava podatkov z večino ponudnikov plačilnih storitev poteka prek spletnih servisov (Register transakcijskih računov, 2015).

AJPES naročnikom za ponovno uporabo javnih podatkov RTR ponuja tudi možnost prevzema le teh prek spletnega servisa wsRtrInfoPs. Poleg matične ali davčne številke so enotni identifikatorji lahko tudi številka transakcijskega računa ali identifikacijska številka pri tujih poslovnih subjektih.

Spletni servis Registra neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premočnin

Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premočnin (RZPP) AJPES vodi v skladu s Stvarnopravnim zakonom (SPZ) in Uredbo o registru neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premočnin. RZPP je bil vzpostavljen zaradi zagotavljanja varnosti v pravnem prometu in je namenjen vpisu in objavi podatkov o zastavnih pravicah na premočninah, ki so zarubljene oziroma neposestno zastavljene ali je glede njih zaradi začasnega zavarovanja omejen pravni promet. Vsaka zainteresirana oseba se lahko enostavno, zanesljivo in brez velikih stroškov seznaniti z (ne)obstojem neposestne zastavne pravice na premočnini, pri tem pa je potrebno poudariti, da se vpisujejo le tiste ustanovljene neposestne zastavne pravice in rubeži premočnin, katere je mogoče enolično identificirati (imajo poseben enolični identifikacijski znak), to pa so le določene vrste premočnin: zaloge, oprema, vozila (motorna in tirna vozila, motorna kolesa ter prikolice in polprikolice) in živali (govedo in kopitarji) (Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premočnin, 2015).

Na podlagi povečanega povpraševanja uporabnikov bo AJPES v letu 2015 razvil spletni servis wsRzppInfo za dostop do podatkov RZPP, ki se nanašajo na motorna vozila (iskanje bo omogočeno po številki šasije oziroma VIN številki).

Razvoj spletnih servisov tržne dejavnosti AJPES

Podatki, ki jih vodi AJPES omogočajo razvoj kompleksnejših in uporabniku prilagojenih storitev oziroma rešitev, zato je v letu 2014 začel z razvojem spletnih servisov tudi na področju tržne dejavnosti. V okviru te dejavnosti že od leta 1989 (v okviru svojih predhodnih organizacij) opravlja bonitetne in druge tržne storitve s ciljem zagotavljati tiste storitve, ki izboljšujejo kakovost in varnost poslovnega okolja in jih je mogoče izvajati v pretežni meri na

podlagi ponovne uporabe podatkov. Tu sodi tudi priprava bonitetnih informacij o poslovanju slovenskih poslovnih subjektov.

V zadnjih letih je AJPES svoje napore na področju tržne dejavnosti usmeril v razvoj in izboljšavo bonitetnega modela S.BON AJPES, ki ga je razvil že v letu 2009, v naslednjih letih pa zagotovil stalen napredek modela. Bonitetni model sledi pravilom bančnih standardov Basel II in izpolnjuje zahtevane standarde metodologije in bonitetnih ocen, določene v Uredbi o bonitetnih agencijah, ki ureja delovanje teh agencij v Evropski uniji. V letu 2012 je AJPES razširil ponudbo bonitetnih informacij za podjetja po modelu S.BON AJPES še na samostojne podjetnike in zadrage in s tem zagotovil pripis bonitetnih ocen SB za skoraj vse pravno-organizacijske oblike subjektov, ki si konkurirajo na trgu, ter omogočil neposredno primerljivost kreditnega tveganja poslovnih subjektov, ne glede na njihov status. Po modelu S.BON AJPES je bilo na podlagi zadnjih letnih poročil ocenjenih več kot 120.000 poslovnih subjektov, od tega 43% podjetij in zadrug in 57% samostojnih podjetnikov. V letu 2013 so bile bonitetne informacije dopolnjene z novimi podatki o ocenjeni maksimalni vzdržni zadolženosti ter morebitnimi podatki o pravnih dejstvih v zvezi z insolventnimi postopki ali izpolnjevanju pogoja za insolventnost po 14. členu Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) zaradi blokade transakcijskega računa. Ti podatki dopolnjujejo informacijo o bonitetni oceni tako, da v absolutnem znesku odražajo finančno moč poslovnega subjekta z upoštevanjem sposobnosti servisiranja finančnih obveznosti na podlagi denarnega toka, kapitaliziranosti in njegovega premoženjskega stanja. V letu 2014 je pripravil tudi bonitetne ocene skupin podjetij na podlagi konsolidiranih računovodskih izkazov (S.BON AJPES - bonitetna ocena po pravilih Basel II, 2015).

Poleg bonitetnih informacij pa AJPES ponuja tudi zbirko finančnih podatkov in kazalnikov FI-PO AJPES, na kateri je tudi že začel z aktivnostmi prenove. Že v letu 2013 je ponudil brezplačno mobilno aplikacijo mFi=Po, ki omogoča enostaven pregled najpomembnejših podatkov o poslovnih subjektih in njihovem poslovanju. V letu 2014 je razvil storitev eOpomnik, ki omogoča dnevno prejemanje sporočil o spremembi podatkov in informacij za izbrane poslovne subjekte. Storitev posreduje spremembe samodejno po e-pošti in/ali SMS sporočilu na mobilni telefon, zgodovino sprememb pa si je mogoče ogledati prek spletnega pregleda (eOpomnik, 2015).

Obstoječa tržna ponudba AJPES za pregled finančnih podatkov o slovenskih poslovnih subjektih omogoča uporabnikom pregled le prek spletnih ali mobilnih vmesnikov. To tudi pomeni, da ne omogoča prilagodljivosti uporabniku, še posebej za zahtevnejše uporabnike. Nadaljnji razvoj spletnih aplikacij bo AJPES usmeril v zagotovitev prilagodljivosti potrebam uporabnika, hkrati pa se zaveda, da takšno prilagodljivost danes zahtevajo že povprečni uporabniki, naprednejši pa želijo rešitve oziroma podatke pripeljati neposredno v svojo informacijsko podporo poslovanju.

AJPES je z namenom prilagoditve storitev potrebam uporabnikov v letu 2014 začel z razvojem informacijskih storitev za dostop do celovitih podatkov o poslovanju slovenskih poslovnih subjektov. Prva storitev, ki omogoča dostop do revidiranih in konsolidiranih letnih poročil, je bila pripravljena z namenom prihranka stroškov informatizacije podatkov iz nestrukturiranih oblik tistim uporabnikom, ki te podatke potrebujejo za svoje potrebe ali za vključevanje v svoje produkte. Namreč, najpomembnejši poslovni subjekti – velika, srednja podjetja in zadrage, ki so zavezanci za revizijo, ter srednji samostojni podjetniki predložijo in objavijo na portalu AJPES svoja letna poročila v neenotni obliki in PDF datoteki v skladu z 58. členom Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1). AJPES je v okviru tržne dejavnosti te

podatke strukturiral v informatizirano zbirko podatkov in jo v letu 2014 ponudil na trgu ter tako zagotovil enostaven dostop do podatkov, prej dostopnih le v PDF obliki, vključno s podatki o reviziji (vključuje mnenje revizorja ter revizorsko hišo, ki je revizijo opravila) in identifikacijskimi podatki o odvisnih družbah, vključenih v konsolidacijo. Poleg strukturiranosti in enostavnosti dostopa je glavna prednost te zbirke tudi ažurnost podatkov, saj se zbirka sproti dopolnjuje in tedensko osvežuje z novimi letnimi poročili (AJPES, 2015, str. 3).

V letu 2015 bo AJPES ponudil tudi storitev spletnega servisa proFi=Po, ki bo omogočal avtomatizirano posredovanje ažurnih podatkov o vseh poslovnih subjektih, ki uporabnika zanimajo – npr. poslovnih partnerjev, konkurentov, dolžnikov in drugih. Storitve proFi=Po bo zagotavljala celovite podatke o poslovanju podjetij, ki jih je možno dobiti iz podatkovnih baz AJPES in se uporabljajo tudi v okviru bonitetne dejavnosti. To so podatki PRS, RTR, RPM, različne uradne objave (eObjave) v postopkih zaradi insolventnosti in objave gospodarskih družb po Zakonu o gospodarskih družbah, letna poročila poslovnih subjektov in pomembnejši finančni kazalniki poslovanja (AJPES, 2015, str. 3).

Zahtevnejši uporabniki bodo lahko s storitvijo proFi=Po povezali svoje informacijske sisteme s bazami podatkov, ki vsebujejo ažurne in kakovostne podatke o ključnih dogodkih v poslovnih subjektih (npr. insolventnosti) ter njihovem poslovanju (podatki iz letnih poročil). Združitve kakovostnih, ažurnih in celovitih podatkov s sistemi poslovne inteligence bo uporabnikom omogočil, da bodo svoje delovne procese zbiranja in analiziranja podatkov razbremenili in preusmerili h kupcu, prodaji in upravljanju s tveganji. Učinek bo tako na stroškovni, kot tudi prihodkovni strani poslovanja, z večjo dobičkonosnostjo pa bo uporabnik lažje gradil tudi svojo konkurenčnost na trgu (AJPES, 2015, str. 6).

4. ZAKLJUČEK

AJPES v okviru svojih nalog zbira, obdeluje, posreduje in objavlja zelo širok nabor podatkov o slovenski poslovnih subjektih, ki so ključni za zagotavljanje preglednega poslovnega okolja. Večino podatkov objavlja brezplačno na svojih spletnih straneh, z naraščanjem potreb po avtomatizirani in hitri izmenjavi podatkov pa razvija tudi nove rešitve dostopov do podatkov, ki uporabnikom omogočijo časovne in stroškovne prihranke pri zbiranju podatkov, njihovi obdelavi in odločanju. Za podatke iz Poslovnega registra Slovenije kot najpomembnejšega registra, ki ga upravlja, je pripravil napredno rešitev spletnega servisa že v letu 2009, od tedaj pa razvija spletne servise tudi za dostope do nekaterih drugih podatkovnih zbirk. Od leta 2014 je svoj razvoj tržnih storitev usmeril v razvoj uporabnikovim potrebam prilagojenih storitev in uporabo podatkov v zahtevnejših sistemih poslovne inteligence ali vključevanja v lastne produkte. S tem namenom je trgu že ponudil zbirko podatkov iz revidiranih in konsolidiranih letnih poročil, ki je bila do sedaj na voljo zgolj v nestrukturirani obliki (PDF datoteke) ter s tem uporabnikom prihranil stroške lastne informatizacije podatkov. Tudi v letu 2015 AJPES nadaljuje prenovo obstoječih produktov, med najpomembnejše projekte pa uvršča razvoj ponudbe celovitih informacij o slovenskih poslovnih subjektih prek spletnih servisov.

VIRI IN LITERATURA

- [1] AJPES. (2014). *Študija upravičenosti projekta razvoja novih tržnih storitev* (Interni vir). Ljubljana: AJPES.
- [2] *eOpomnik*. (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/eOpomnik

- [3] *Evidenca digitalnih potrdil.* (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Registri/Poslovni_register/Evidenca_digitalnih_potrdil
- [4] *O Poslovnem registru Slovenije.* (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Registri/Poslovni_register/Splosno
- [5] *Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin.* (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Registri/Zastava_premicnin/Splosno
- [6] *Register transakcijskih računov.* (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Registri/Transakcijski_racun/Podatki_poslovnih_subjektov
- [7] *S.BON AJPES - bonitetna ocena po pravilih Basel II.* (2015). Pridobljeno 15. 2 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/S.BON_AJPES/Splosno
- [8] *Spletni servis wsPrsInfo.* (2015). Pridobljeno 15. 2. 2015 s spletne strani http://www.ajpes.si/Registri/Poslovni_register/Ponovna_uporaba/wsPRSInfo?id=391